

HANGFÉNY

Több mint nótázás!

A nemzeti öntudat ápolása, népi értékek megbecsülése, lélek és érzés finomítása, az érzület nemesítése csak különböző nevei egy és ugyanazon feladatnak, amelyet a népművelés keretében a magyar nótá- és daltanfolyamok bevezetésével is szolgálni akarunk.

Ilyen tanfolyamokból az elmúlt évben Somogyban 15 folyt le, 483 órában, 972 résztvevővel. A tolyó munkaévben a magyar nótatanfolyamok száma még emelkedett.

Figyelemreméltó a kaposvári, s ezért rövid ismertetését a következőkben adjuk:

A tanfolyam helyisége nem iskolai terem, hanem az iparösszvékház tanács-terme. Ez a körülmény igen kedvezőnek bizonyult. Az összejövetelek ideje: októbertől március hó végéig, szombatonként este 8 óra. Ez az idő szintén megfelelőnek látszik. A tanfolyam vezetője Eitner Irén, az Operaház v. tagja, aki a magyar dal rajongója, fáradhatatlan szervező és kiváló népművelő. Az eredményhez hozzájárul az a döntő súlyú körülmény is, hogy a tanfolyam anyaga és módszere a népművelés szelleméhez, céljaihoz s a résztvevők szükségleteihez hozzásimul. A múlt évben rendezett tanfolyam munkarendje például a következő volt: zsoltáros, regös és históriás énekek, legősibb somogyi melódiák, kurucdalok, virágénekek, 48-as és egyéb katonadalok, betyárköltészet, somogyi szerzők nótái. A folyó munkaév terve: szerelmi dalok, juhász-, kanász-, csikós-, katona-, mulatónóták, bordalok, egyházi és hazafias dalok. A következő évben az anyagot így rendezzük el: dunántúli, alföldi, felvidéki, erdélyi, székely, bácskai stb., valamint magyarra átültetett tót, kisorosz, rác, oláh, horvát, német nóták. A rákövetkező évben azután valószínűleg dalszerzők szerint csoportosítjuk az anyagot. Egyszerrel az anyag kiválasztásában és az egymásutánjának megállapításában az a vezető gondolatunk, hogy munkánk változatosságát,

„üdeségét“ megőrizzük, a megszokottságot távol tartjuk.

A módszerhez tartozik, hogy a nótást (és nem énekóral) első része, azaz a bevezetése: hangulatkeltés, a tárgyra vonatkozó érdekes, közvetlen ismeretnyújtás. Ez a lelki légkör megteremtése. Kerüljük a szószaporítást, a fellengző frázisokat. A munka további során a tanfolyamvezető szépen elolvassa — elszavalja —, megmagyarázza a dal szövegét. Majd a vezető — hangszerkísérettel — elénekli a soron levő dalt, miközben a hallgatóság a szöveget olvassa. Ezt követi a dal megtanulása.

A dalt ne egyszerre tanítsuk. Bontsuk fel lehetőség szerint zeneileg (frázis, mondat) és szövegileg is (mondat, gondolat) összefüggő részekre. Így maguk a hallgatók jönnek rá dalaink szerkezetére, az egyszerű dalformákra. Örömmel veszik észre a dal elejének és végének nagy hasonlóságát, gyakran azonosságát. A résznehézségek leküzdése után milyen könnyen és főképpen mily világosan értve éneklük majd nótakincsünk gyöngyszemeit! Ügyeljünk a helyes szövegmondásra, az összefüggő zene- és szövegrészek megszakítatlanságára is. Jut idő a korábban tanult kedvelt dalok ismétlésére is. A kísérő hangszer harmónium, zongora vagy hegedű, de terbe vettük cigány- és műkedvelő zenészek kíséretét is.

A tanfolyam sikerének kulcsa a tanfolyamvezető modora és szervezőereje. Sok múlik ezen; az is, hogy hányan jönnek el és milyen érzésekkel távoznak. Ezidőszert a résztvevők száma esténként 80—300 között váltakozik. A dalolókedv mérője az a körülmény, hogy nem egyszer este 10 órakor is csak nehezen oszlik szét a komoly tisztviselőkből, „kék“ leánykákból, „zöld“ legénykékből, kendős nénikékből, kérgeskezü munkásokból, bajtársi egyesületek tagjaiból, frontharcosokból, háztartási alkalmazottakból, nagyságos asszonyokból, csendes öregekből, élénk fiatalokból álló társaság. Egy-egy kivételes alkalommal a vármegye és a város előkelői is ott vannak.

Mennyi nemes, finom, erkölcsi, magyar és emberi érzés, földrajzi, történelmi, néprajzi stb. ismeret forrása egy-egy ilyen alkalom! A nótatanfolyam eredményét igazolja az a tény is, hogy a résztvevőktől indult ki és általuk valósult meg az a gondolat, hogy alakuljon egy nótakör, amely ápolja és terjessze a magyar dalt.

A résztvevők esetenként és személyenként 10 fillér díjat fizetnek. Jegyek a bejáratnál válthatók. A leventéknek és cserkészeknek, valamint igazolt munkanélkülieknek szabad a bejövés. A nóták szövegét és a tudnivalókat tartalmazó füzet 20 fillérért kapható a helyszínen.

A népművelési bizottság, felbuzdulva az iparösszekészben rendezett tanfolyam nem remélt és meglepő sikerén, megindította a szervezés munkáját Kaposvár több helyén megtartandó hasonló tanfolyamok érdekében. Az egyes külső városrészekben, például a cukorgyár vidékén, a munkások által lakott Cser városrészben szervezendő tanfolyamokra különleges hivatás vár.

A vidéken megrendezett ilyen tanfolyamok is sok érdekeset és figyelemre, követésre méltót hoznak a felszínre.

Az egyik vegyesajkú községben a tanfolyamvezető Petőfi Sándor *János vitéz*-nek felolvasása és tárgyalása során alkalmas helyen ismerteti és bemutatja Kacsóh Pongrác *János vitéz* című dalművének közismert dalait. Egy másik helyen egyházi énekeket is felvettek a munkatervbe; így a karácsonyi dalok nagy elterjedtséghez és kedveltséghez jutottak.

Olyan helyen, ahol a magyar nótaszerető népművelő elég tehetséget nem érez a feladat betöltésére, felkerlte a szomszédos falu kiváló zenész- és jóhangú kartársát a tanfolyam vezetésére. Ilyen vendégvezetői rendszerrel is igen jó munkát lehet végezni. Van Somogyban kis puszta, ahol az egyhetes nótatanfolyamot kaposvári énekművésznő fogja vezetni. De nem egy helyen a nótatanfolyam össze van kapcsolva a helyi zenekar szereplésével (zenekar létesítésével, zenetanfolyammal).

Nagy sikert ígér az a mód, amikor „utaztató”-módszettel végigmegyünk — egy tanfolyam során — az országon, vagy annak egy részén és egy-egy hely nótáit ismertetjük, daloljuk, körülbelül úgy, mint azt a rádióban Kilián Zoltán teszi.

A magyar nóta- és daltanfolyam újabb adalékokat szolgál arra nézve, hogy a mi munkánk nem sablonos, hogy mi nem járhatunk csak *kitaposott* úton és a mi eszközeink nem lehetnek megszokottak.

Nekünk kezdeményezőknek, alkalmazkodóknak, leleményeseknek kell lennünk. Aki ettől távol áll, aki a munkát szívvel-lélekkel nem végzi, aki önkritikát nem tud gyakorolni, hanem a sikertelenség okát mindig önmagán kívül keresi, az a magyar nóta-tanfolyamok rendezésére hiába vállalkozik. Csak a jól előkészített, rendezett és levezetett tanfolyamról lehet elmondani, hogy az több, mégpedig sokkal *több, mint* „dalolás”!

Kodály Zoltán mondja, hogy a magyar népdal kis arányaiban éppoly tökéletes, akárcsak a legnagyobbszabású zenei szerzemény. És az, hogy a magyar ének a legszebb demokratizáló eszköz: közel hozza egymáshoz a különböző társadalmi rétegekhez tartozó embereket. A magyar dal összehozó és összetartó erő, amelyre a mai szociális feszültség és idegesség korában módfelett nagy szükség van. „Aki elvette a nép dalait, elvette annak lelkét; aki visszaadja dalait, visszaadja lelkét” — mondja Roscger.

Tamás József

A Közművelődési Rádió Előadássorozata műsora

Bognár Cecil dr. május 21-én tartandó előadásában a rossz ember lélektanával fog foglalkozni. Milyen gonoszak ma az emberek! — szörnyülködünk gyakran, pedig talán a multban sem voltak jobbak. Az a hajlam, mely az embert a rossz felé tereli, egyidős az emberrel. De aki rossz, nem mindig veleszületett hajlamából az, hanem legtöbbször úgy terelődik a rosszasságba. Sokan önzésből, kicsinyes anyagiasságból, mások a tehetség uralomvágyától rosszak. Némelek csalódásból, elkeseredésből lesznek azzá. A tevékenységi vágy visszazorítása sok gyermeket tesz rosszá, míg az unalom, a tétlenség, az eseménytelenség szüli a kisvárosok gonosz pletykáit. Szerelmeket, testvéreket, rokonokat gyakran a megbántás, a dac, a bosszúvágy tesz rosszá. Legtöbbször egy-egy kedélybeli depresszió tereli ilyen rossz vágyakra az embert. Öszinteség, jó szó, szeretet a gyógyszer. — A mármarosí havasok életét mutatja be Hankó Béla dr. május 28-án. Mindinkább emelkedő és szűkülő völgyekben halad felfelé; a lombedőket régen elhagyta már, illatos, ősi fenyveseken át igyekezik a határgerinc felé. Ledől mohos fákból csoportosan sarjadnak ki a fiatal fenyők. Itt még nem csattogott a favágók fejszéje. Lent a szűk völgyben, smaragdzöld fű

között, fehér köveken csobogva rohan a havasi patak. Egy repülő bogár után felveti magát az ezüstösen csillogó, piros pettyes pisztráng. A málnás felé bandukol a medve és a sűrűben prédára leső hiúz húzódik meg. Messziről kiáltozás hallatszik, a krumpliföldről riasztják el a vaddisznókat. Mélyen lent egy tisztáson apró vöröstarka marhák legelnek; néha felhallatszik a kolomp csöngése. Magasan fent a sziklák között valami mozog: egy kis hucul ló próbálgatja a köveket, melyikre lépjen. Hátán egy asszony ül, mit se törődve a lóval, kezében guzsaly és fon.

Június 4-én Milleker Rezső dr. a Tiszáról, erről a legmagyarabb folyóról tart előadást, melynek forrásvidéke és felső folyása húsz év után újból visszakerült Szent István koronájához. Elmondja e folyó születését, növekedését, amint a máramarosi havasok között zuhogva

bukdácsol sziklás medrében, beszél a multjáról, mikor minden évben sok millió holdat öntött el termékenyítő árja az Alföldön, hol valóságos vízi világot teremtett és végül Széchenyi nagy munkáját, a szabályozást ismerteti, melynek nyomán a Tiszavidék a legkitünőbb gabonafölddé változott.

„Az a bizonyos józan ész“ Halasy-Nagy József dr. június 11-i előadásának címe. Szükséges az ember boldogulásához, hogy tisztán lássa az adott helyzetet, az embereket és dolgokat; mérlegelni tudja a saját és mások képességének erejét. Különben csalódás csalódást követne, mert az emberi elme mindent felfog, minden tükröződik benne, de sokszor nagynak mutatja a kicsit és megfordítva, mintha torzító tükör lenne. E torzítások javítására szükséges a gondolkodás, ennek folyamán alakul ki a kritika és a nyomában fejlődik ki az ítélőképesség — az a bizonyos józan ész.

MAGYAR KIRÁLY ÉS MAGYAR CÍMER

AJTÓSI DÜRER ALBERT, A MAGYAR SZÁRMAZÁSÚ NÉMET MŰVÉSZ EGY TERJEDELMES RAJZÁBÓL